

TRENDEK ÉS MINTÁZATOK A NEMZETKÖZI, REGIO- NÁLIS ÉS HAZAI KOMMUNIKÁCIÓKUTATÁSBAN

Demeter Márton

demeter.marton@gmail.com, https://www.researchgate.net/profile/Marton_Demeter

DOI: 10.20520/JEL-KEP.2018.2.9

Absztrakt

Ebben az írásban az elmúlt években elvégzett kutatásom eredményeiről számolok be, melyben a vezető nemzetközi kommunikációkutatási folyóiratokban elemeztem publikációs trendeket. Érdeklődésem kiterjedt az egyes országok, világrégiók teljesítményére, valamint igyekeztem összefüggéseket keresni egy adott folyóiratnak a nagy nemzetközi minősítő adatbázisokban (Scopus illetve Web of Science) fellelhető tudományos rangja és a benne szereplő szerzők nemzeti diverzitása között. Emellett számos más tényező szerepét vizsgáltam a tudományos hatás szempontjából, úgymint a folyóirat kiadójának országát és világrégióját, a szerkesztőbizottság nemzetközi összetételét, az elemzett országok lakosságát, publikációs kibocsátását. Továbbá számos közgazdasági mutatót végeztem korrelációelemzéseket a publikációs kibocsátás vonatkozásában, mint a GDP, a per capita GDP, a publikációs kibocsátásra korrigált per capita GDP valamint ugyanezen változónak a GDP-re korrigált variánsa. A magyar közösség számára közreadott jelen tanulmányomban a hazai vonatkozásoknak külön figyelmet szentelek.

Kulcsszavak

Tudománymetria, hálózatelemzés, kommunikáció és médiatudomány, dependenciaelméletek, magyar hozzájárulás

CURRENT TRENDS AND PATTERNS IN THE GLOBAL AND REGIONAL FIELDS OF COMMUNICATION RESEARCH

Marton Demeter

Abstract

In this paper I present the results of some of my recent research in which I analyzed publication trends in leading international journals in communication and media studies. I investigated the academic contribution of different countries and world regions, and I was looking for possible correlations between the scientific ranks of different Scopus and Web of Science indexed periodicals and their international diversity. I also analyzed the role of some other features in terms of academic productivity as the world region and country of the publishers, the national diversity of the editorial board, the population and the science output of the individual countries. Beside this, I made correlation analyses on some econometric indices (GDP, GDP per capita etc) regarding their effect on science output. Since I intend this present paper for the Hungarian academic community, I will pay extraordinary heed to the local aspects of my research.

Keywords

Scientometrics, network analysis, communication and media studies, dependency theory, Hungarian contribution

TRENDEK ÉS MINTÁZATOK A NEMZETKÖZI, REGIONÁLIS ÉS HAZAI KOMMUNIKÁCIÓKUTATÁSBAN

Demeter Márton

A kommunikációkutatás nemzetközi helyzete: történeti kontextus

Noha a tudományok valamennyi mérhető szegmensében megfigyelhető egy igen erős nyugati túlsúly elsősorban az Egyesült Államok vezetésével, a globális dél lemaradása a fejlett nyugathoz képest bizonyos területeken sokkal erőteljesebb: a társadalomtudományokban és a humán diszciplínákban a domináns nyugattal szembeni keleti lemaradás szinte mértéktelen. Ehhez járul az a többek által is megfigyelt és jól dokumentált tény (Gumpenberger et al. 2016; Moody 2004), hogy az úgynevezett puha tudományokban a nemzetközi társszerzőség intézménye jóval marginálisabb szerephez jut, mint a természettudományokban. Nem csak arról van szó tehát, hogy a puha tudományokban (arányaiban) eleve kevesebb cikk jut be magas presztízű folyóiratokba, mint a kemény tudományokban, de itt még társszerzőkkel sem tudunk javítani a mérlegen, ugyanis a puha tudományokban a társszerzőség intézménye mind önmagában (nemzetben belül) mint nemzetközileg igen ritka. Egy harmadik tény arra világít rá, hogy még a nagyon ritka együttműködések esetében is fellép egy torzító tényező: a fejlett nyugat szerzői jószerivel csak egymással működnek együtt, a körön kívüli kutatók felé alig érkezik kooperációs megkeresés. Schubert és Sooryamoorthy (2009), illetve Wang és Wang (2017) egymástól független kutatásaikban ugyanazt találják: a kollaboráció, amennyiben a fejlődő ország kutatói felől irányul nyugati szerzők felé, mindig tervezett, tudatos és gondosan előkészített. Az ellenkező irányú folyamat viszont annyira ritka, hogy gyakorlatilag idioszinkráziaként kell tekintenünk rá.

A tanulmány e helyén szükséges reflektálni arra a tényre, hogy különféle elméletek különféle névvel illetik az egyes világrégiókat; ezeket ebben a szövegben voltaképp szinonimaként tekintem. Így a Globális Észak (fejlett Nyugat, fejlett államok, első világ, fejlett gazdaságok) magában foglalja az Egyesült Államokat, Kanadát és Ausztráliát, Izraelt, Nyugat-Európát (ide értve Skandináviát és a mediterrán térség országait is), valamint Ázsia fejlett és infrastrukturálisan amerikanizálódott országait: Hong Kong, Tajvan, Dél-Korea, Szingapúr és Japán tartozik ide). A Globális Délhez (Kelet, fejlődő országok, függő országok, fejlődő gazdaságok, harmadik világ) soroljuk Afrikát, Latin-Amerikát, a Közel-Keletet, Kelet-Európát illetve Ázsia fejletlenebb, infrastrukturálisan nem amerikanizálódott területeit (tipikusan ide tartozik India, Kína és Malaysia).

A kommunikáció és médiatudomány esetében számos történeti jellegű tény világítja meg a nyugati dominancia elkerülhetetlenségét. A sztenderd kommunikációtörténet (Pooley–Park 2013) elbeszélése szerint a diszciplína története az amerikai propagandakutatással kez-

dődik, és mind a négy kommunikációkutatási „ősapa” – Lazarsfeld, Laswell, Hoyland és Lewin – amerikai volt, legalábbis akadémiai értelemben. (Schramm 1963) Pooley és Park arra is rámutat, hogy a diszciplína történetének kutatói rendre megfeledeknek a globális dél valamennyi régiójáról. Elemzésük során, melyben a kommunikációkutatás történetét vizsgáló mintegy ezerhatszáz cikket elemeztek, arra jutottak, hogy az Egyesült Államokkal és Angliával több, mint kétszer annyi cikk foglalkozott, mint a világ összes többi országával együttvéve. Ha mindezt a globális dél országaival hasonlítjuk össze, akkor azt látjuk, hogy az USA és Anglia 14-szer annyi teret kap ezekben a leírásokban, mint a teljes globális dél (Afrika, Latin-Amerika, a Közel-Kelet, a fejletlen Ázsia és Kelet-Európa együttesen). Az ezerhatszáz cikk közül kevesebb, mint 4 (!) százalék jut a teljes globális délnek, ezekben is jobbra csak a fejlődő világ történeti epizódjaiból kapunk ízelítőket.

A kommunikációkutatás, mint akadémiai diszciplína más szempontból is erős szálakkal kötődik az Egyesült Államokhoz és Nyugat-Európához, hiszen az első egyetemi kommunikációképzések (főképp zszurnalizmus formájában) szinte egyszerre indultak meg néhány amerikai, francia és német egyetemen a huszadik század legelején. Ahogy Simonson és munkatársai rámutatnak (Simonson és mtsi 2013) a kommunikáció és médiatudomány akadémiai megszilárdulása az Egyesült Államokban a második világháború utánra datálható. A múlt század hatvanas éveinek elejére már tizenegy olyan egyetemi alapképzés létezett az Államokban, ahol kommunikáció szakos diplomát bocsájtottak ki, az első médiatudományi diplomát nyújtó BA programot pedig a *Polytechnic of Central London* indította el, mégpedig 1975-ben. A kommunikáció és médiatudományban besorolt doktori programok és az első nagy nemzetközi és nemzeti akadémiai szövetségek szintén az Egyesült Államokban indultak el. Ide sorolható a már 1912-ben elinduló *Association for Education in Journalism* (ma: *Association for Education in Journalism and Mass Communication*), az 1914-ben startoló *National Council of Teachers in English* (ma: *National Communication Association*), az 1950-es keltezésű *National Society for the Study of Communications* (a mai *International Communication Association*) és az 1959-ben elindított *Society of Cinematologists*, amely ma *Society for Cinema & Media Studies* néven működik.

Legalább ennyire fontos, és régióink szempontjából különösen releváns, hogy a globális dél túlnyomó többségében a huszadik század során valamiféle diktatúra vagy más elnyomó politikai rezsím uralkodott viszonylag hosszú időn keresztül. Ez a kommunikáció és médiatudomány szabad, önálló, a nyugati sztenderdeknek megfelelő működését szó szerint lehetlenné tette, hiszen, hogy csak egyetlen példát említsünk, a szólásszabadság és a sajtó szabadságának, egyáltalán, a kommunikációs szabadságjogoknak a sérülése alapjaiban akadályozza meg az autonóm kommunikációkutatás lehetőségét. Mindehhez gyakran járult – a nyugat elleni propaganda részeként – az utazás korlátozása vagy tiltása, a nemzetközi irodalomhoz való hozzáférés ellehetetlenítése, a nemzetközi média fogyasztásának nagymértékű megnehezítése, a rá vonatkozó mérések tiltása, valamint, kifejezetten a szovjetizált országokra, elsősorban Kelet-Európára vonatkozóan kell megemlítsük, hogy az egyre inkább nemzetközivé váló angol nyelv helyett a tudományos interlingva szempontjából jelentéktelen orosz nyelv kötelezővé tétele jelent meg az oktatásban. Ezek a tényezők talán egyesével is elegendőek lennének egy jelentős lemaradás létrehozásához, de együttesen gyakorlatilag a nemzetközi kutatási fővonalhoz képesti teljes izolációt okozták. Mindez természetesen az ideológiától független természettudományok esetében kevésbé jelentkezik, de az ideológiailag kirívóan érzékeny társadalom és humán tudományok számára végzetes volt. (Kornai 1992)

A rendszerváltás(ok) óta eltelt évtizedekben számos erőfeszítés történt arra, hogy a kommunikáció és médiatudomány diszciplináris stabilitása a fejlődő országokban is megeremlődjék, megerősödjék. Egyetemek, intézetek, kutatócsoportok, tudományos lapok indultak, nemzetközi együttműködési hálózatok igyekeztek létrejönni. Ennek ellenére – mint azt a kutatási részben meg fogom mutatni – a fejlődő országok és a nyugat közötti kontribúció

szakadék nem csökkent. Ahogy arra Harro-Loit rámutat (2015) a nyugat nem elsősorban az autonóm keleti kutatásokra volt nyitott, sőt, azokra szinte egyáltalán nem. Érdeklődése kizárólag a kelet, mint nyugati kutatási anyag tematikájában jelentkezett: így láttak napvilágot például régiókkal kapcsolatban is a rendszerváltás utáni intézményi átmenetekkel, sajtószabályozással vagy sajtójogokkal kapcsolatos összehasonlító jellegű tanulmányok. Ennek ellenére a kelet-európai országok relatíve érdektelenek maradtak a nemzetközi kommunikációkutatás fősodrának szempontjából, erre mutat rá az a tény is, hogy az egyik legfontosabb összehasonlító, médiarendszerekkel foglalkozó monográfiában (Hall–Mancini 2004) egyáltalán nem szerepelnek kelet-európai országok.

Nemzetközi kutatások a kommunikáció és médiatudományos publikációk vonatkozásában

A terület tudományometriai kutatása a nyolcvanas évek végére nyúlik vissza, egészen pontosan 1989-ig, amikor is a neves *Communication Research* folyóirat különszámot 16(5) szentelt e témának. Az ICA (Nemzetközi Kommunikációtudományi Társaság) vezető folyóirata, a *Journal of Communication* ez idáig három különszámában (1993, 2004 és 2005) foglalkozott publikációs mintázatokkal, ezekben elsősorban a részdiszciplínák helyzetét és súlyát elemezték. Kedvelt téma továbbá az idézési hálózatok elemzése. (Borgman 1989; Borgman–Reeves, 1983; Feeley 2008; Funkhouser 1996; Rice–Borgman–Reeves 1988; Rogers 1999)

Egy másik kutató (Bunz, 2005) a legerősebb kommunikációkutatási folyóiratokban tanulmányozta a publikációs mintázatokat. Mint kimutatta, a kutatás-orientált amerikai egyetemek munkavállalói hihetetlen nagy nyomás alatt vannak a tekintetben, hogy legalább néhány cikket elhelyezzenek ezekben az úgynevezett top folyóiratokban. Nem meglepő tehát, hogy valamennyi elit folyóiratban amerikai felülreprezentáltságot mértek: a legtöbbet publikáló egyetemi tanszékek kivétel nélkül amerikaiak, a legtöbb publikációt individuálisan jegyző szerzők pedig kivétel nélkül amerikai professzorok. A legnagyobb nemzetközi tudományos társaság (ICA) esetében hasonló a helyzet: minden idők 122 ICA elnöke és kutató ösztöndíjasa közül 86 amerikai egyetemen oktat, és ebben a díszes társaságban nincs, és soha nem is volt afrikai, dél-amerikai, kelet-európai, közel-keleti vagy a fejlődő Ázsiából érkező tag. (Wiedemann–Meyen 2016)

A kommunikáció és médiatudomány területén a nemzetközi publikációs diverzitás témájában a legrészletesebb vizsgálatot Edmund Lauf végezte. Eredményei, melyek az 1998–2002 közötti időszakra szóló adatfelvételre támaszkodtak, 2005-ben jelentek meg a *Journal of Communication* hasábjain. Az akkori adatoknak megfelelően Lauf 40, ISI Web of Science által a kommunikáció kategóriájába sorolt folyóirat publikációs kimenetét vizsgálta, és korrelációkat keresett ugyanezen folyóiratok szerkesztőbizottságának nemzetközi diverzitásával. Úgy találta, hogy ezekben a magas presztízsű folyóiratokban egyértelmű az amerikai dominancia, nagyon alacsony a nemzetközi diverzitás foka, sőt, más diszciplínákkal összehasonlítva ez a mintázat még erősebben torzítja az arányokat. Ő a jelenséget elsősorban azzal magyarázta, hogy a nagy kiadók a területen szinte mind amerikaiak, és kivétel nélkül minden ISI indexált újság angolul (amerikai angollal) jelent meg, ez pedig nagymértékben kedvez az angol anyanyelvű szerzőknek. A kutatásai alapján elmondható, hogy a vizsgált időszak outputjában az angol anyanyelvű országok reprezentációja 86 százalékot ért el. Lauf szerint nem túlzás tehát azt állítani, hogy a nevükben nemzetközinek mondott kommunikációs folyóiratok döntő többsége valójában nemzeti, közelebből, amerikai folyóirat. Ezeket angolszász típusú, még konkrétabban amerikai sztenderdek szerint szerkesztik, és egyszerűen ezt tekintik nemzetközi sztenderdeknek. A nem-amerikai tudósok azonban nem szükségképpen ismerősek ezeknek a sztenderdeknek a világában, és kulturális, nyelvi, módszertani és episztemikus

szempontból is jelentős hátrányban vannak emiatt. Saját kutatásom (Demeter 2018b) megerősítette, hogy e tekintetben nem sok változás történt a területen Lauf kutatásai óta.

Későbbi kutatások hasonló eredményre jutottak, mint a fent idézett Edmund Lauf. Egy összehasonlító kutatásban Delgado és Rapiso (2013) különféle adatbázisokban mérte meg a nemzetközi diverzitást, és azt találták, hogy a különböző adatbázisok különböző mértékben, de hasonló szerkezetben torzítják a nemzetköziség arányait. A legerősebb torzító mechanizmusok a két legmagasabb presztízsű adatbázis, a Scopus és a Web of Science esetében mutatkoztak. Itt a kiadók legalább 80 százaléka az Egyesült Államokból vagy Angliából került ki, míg ugyanez az arány a Google Scholar Metrics esetében pusztán 54% volt. A nyelvi egyenlőtlenség még erősebbnek bizonyult: a Scopusban megjelenő cikkek 92, a Web of Science-ben indexált írások 88 százaléka angolul íródott, míg ugyanez csak a Google Scholar Metrics által indexált cikkek 65 százalékára volt elmondható.

Kellemetlen, de analitikus szempontból roppant érdekes tény ugyanakkor, hogy a leg-részletesebb elemzést végző Edmund Lauf – talán tudtán kívül – pontosan ugyanazt a típusú analitikus igazságtalanságot követi el, amelyet dolgozatában egyébként joggal kritizál. Akkor ugyanis, amikor a világ régióinak publikációs impaktját vizsgálja, azokat az országokat, amelyek felé egyébként is torzít a minta, külön-külön vizsgálja, míg a „többieket” az analitikus szempontból monolit „egyéb” kategóriába számúzi. Ez több szempontból is kellemetlen, hiszen ezzel gyakorlatilag megismétli azt a kirekesztő magatartást, ami ellen felszólal, már rögtön, az analitikus szint elején, amikor az elemzési kategóriákat megválasztja. Mi az, ha nem a nyugati dominancia nyílt vagy burkolt ünneplése, hogy az USA és Anglia külön-külön elemzési kategóriaként jelenik meg, Ausztrália, Óceáni és Új-Zéland már triumvirátusként, Nyugat-Európa pedig egy sok-sok országot számoló csoportként? De ami még ennél is lényegesebb: az egész globális dél Afrikával, Latin-Amerikával, Közel-Kelettel és a fejlődő Ázsiával együtt bekerül az elemezetlen, differenciálatlan „others” kategóriába.

Lokális sajátosságok Kelet-Európában és Magyarországon

Sajátos módon azok a függőségelméletek (dependency theories) amelyek a világ globális északra és globális délre való felosztottságáról beszélnek (Cardoso–Faletto 1979; Evans 1985; Perez 1990; Jalata 1993; Higginbottom 2013; Myrdal 1974, 1977; Yutisri 2016; Hung 2016; Amadi 2012; Onyanha 2016, 2017) szinte egyáltalán nem referálnak a volt keleti tömb országaira úgy, mint a globális dél része, a kivételt Bruszt és Gerkovits (2009), Bruszt és Langbein (2017) illetve korábban Featherstone és Radaelli (2003) munkái mellett a saját koncepcióim képezik (Demeter 2017a, 2018a). Az a tény ugyanis, hogy a régió országai számos igen fontos szempontból jóval közelebb állnak a globális dél „klasszikus” országaihoz, mint a fejlett nyugathoz, sokszor észrevétlen marad, valószínűleg azért, mert földrajzi értelemben a térség a nyugat közvetlen közelében helyezkedik el. Vegyük észre ugyanis, hogy például a per capita GDP tekintetében nincs egyetlen kelet-európai ország sem a top 30-as listán, és számos kelet-európai ország helyezkedik el a Nemzetközi Valutaalap 2016-as jelentése alapján a 187 országot felsoroló lista második felén, úgyis, mint Macedónia (83) Szerbia (84) Bosznia és Hercegovina (104) vagy Ukrajna (114). Nyilvánvalóan egyetlen országot sem találunk a lista második felében a globális észak régiói közül.

Ami a diszciplína helyzetét illeti: a régió országai e tekintetben is konszolidálódó országnak számítanak mind akadémiai beágyazottságuk, mind képzési és kutatási programjaik tekintetében. Jegyezzük meg például, hogy noha kommunikációtudományt több mint 20 éve lehet Magyarországon egyetemi szinten is tanulni, a területnek nincs semmiféle akadémiai képviselője a Magyar Tudományos Akadémián (ez a helyzet épp 2018-ban látszik finomodni, hiszen megalakult egy kommunikációtudományi Osztályok Közötti Bizottság az MTA-n, Nyíri Kristóf kezdeményezésére és elnöklésével). Ma, ha valaki kommunikációtudományból

MTA doktora szeretne lenni, akkor irodalomtudományban, filozófiában, nyelvészetben vagy jogtudományban tud próbálkozni, mivel kommunikációban erre jelenleg nincs lehetősége. Hasonló a helyzet a különféle posztdoktori pályázatok esetében, hiszen hazánkban sem a Lendület, sem a Bolyai, sem pedig a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH) posztdoktori pályázataira nem lehet kommunikáció területére benyújtani a jelentkezéseket (ez utóbbi esetében 2018-tól már van lehetőség kommunikációtudományi elbírálást kérni, bár kérdéses, hogy ebben a bizottságban kommunikációkutatók ülnek-e).

Tudományos kontribúció tekintetében is számos lemaradásunk van. A kortárs kutatás (Stetka 2015; Perusko 2015; Demeter 2017a) megmutatja, hogy a fejlett nyugat és Kelet-Európa publikációs outputja között óriási különbségek vannak. Nem meglepő tehát, hogy a régió tudományos outputja szorosan összefügg a helyi vagy regionális jelentőségű folyóiratokkal. Annak ellenére, hogy a felfejlődés érdekében jelentős erőfeszítéseket történtek az utóbbi 25 évben (intézetek, szakok, nemzeti és nemzetközi szervezetek és folyóiratok), a térség még mindig nem rendelkezik biztos, koherens képpel a tudományág helyzetéről (Perusko 2015).

Nemzetközi összehasonlításban a kép eléggé gyászos: a legerősebb mezőnyben (SSCI, Web of Science) egyáltalán nincs kelet-európai folyóirat. Ebben a 79 lapból álló gyűjteményben kizárólag a globális észak (US, Nyugat-Európa) képviselteti magát. Az egyetlen kivétel az eredetileg szlovén *Javnost* volt, azonban idejében felvásárolta a Taylor & Francis csoport (UK), így évek óta a *Javnost* is a globális észak repertoárját gazdagítja.

A kelet-európai régió legtöbb kommunikációtudományi folyóirata lokális nyelveken jelenik meg, és nincs indexálva a jelentősebb adatbázisokban. Mivel nem áll rendelkezésünkre semmiféle egységes és kimerítő adatbázis a kelet-európai kommunikációs folyóiratokról, számukat csak becsülni tudjuk. A *Central and Eastern European Online Library* (CEEOL) adatbázisában 598 szociológiai folyóirat közül 15 szerepel, mint kizárólagosan kommunikációs folyóirat. Manuális kereséssel további 19 lapot találunk, és ez a lista közel sem teljes.¹ Ezek közül, mint azt már említettem, egyetlen egy sincs a SSCI WoS listáján, és a SCImago-Scopus is csak 7 címet indexál² Ez egyben azt is jelenti, hogy a térség tudományos produktumainak minimum 95 százaléka teljességgel láthatatlan marad a nemzetközi tudományos közösség előtt. Korábbi kutatásaimban (Demeter, 2018c) emellett azt is megállapítottam az adatokból, hogy a kelet-európai lapokban a kelet-európai (leggyakrabban persze az országos) szerzőség nagyon magasan felülreprezentált (átlagosan 80% feletti).

¹ A Magyar Kommunikációtudományi Társaság (MKTT) honlapja szerint legalább 5 magyar folyóirat van a témában: a *KOME: An International Journal of Pure Communication Inquiry*, a *Jel-Kép*, a *Médiakutató*, az *Információs Társadalom* és a *Me-Dok*. Ezek közül pusztán a *KOME* jelentet meg kizárólag angol nyelvű cikkeket. A *Central European Journal of Social Sciences and Humanities* (CEJSH) 11 kommunikációs folyóiratot tart nyilván egyedül Lengyelországból ((*Central European Journal of Communication*, *Communication Today*, *Discourse and Communication*, *Images*, *The International Journal of European Film*, *Performing Arts and Audiovisual*, *Intercultural Communication*, *Media i Społeczeństwo*, *Media – Kultura – Komunikacja*, *Psychology of Language and Communication*, *Social Communication*, *Media – Kultura – Teologia*). Ha hasonló produktivitás feltételezünk mind a 23 kelet-európai országból, akkor azt mondhatjuk, hogy a térség kommunikáció és médiatudománnyal foglalkozó folyóiratainak a száma valahol 150 és 250 között becsülhető.

² *Information in Education*, *Psychology of Language and Communication*, *Medijska Istrazivanja*, *Medijske Studije*, *Információs Társadalom*, *KOME: An International Journal of Pure Communication Inquiry* és *Central European Journal of Communication*.

1. táblázat

Kelet-európai országokban kiadott Scopus-indexált folyóiratok publikációs kimenete

	North America + Oceania	Western EU + UK	Asia	South America	Africa	Middle East	EE	EE ratio
PUBLICATION OUTPUT (CEE)								
<u>Javnost (UK)</u>	141	319	39	8	4	6	114	0,18
<u>Inf in Ed (LITHUAN)</u>	19	60	15	17	4	11	96	0,43
<u>Psy of Lang & Com (POL)</u>	17	19	9	1	1	1	68	0,57
<u>Medijska Istrazi (CRO)</u>	2	9	3	0	0	0	56	0,8
<u>Medijske Stud (CRO)</u>	4	19	0	1	1	0	26	0,51
<u>Inf Társ (HUN)</u>	4	5	4	0	0	1	96	0,88
<u>KOME (HUN)</u>	10	4	2	0	0	1	5	0,23
<u>CEJC (POL)</u>	2	3	0	0	0	0	7	0,64
Total	17%	39%	6%	2%	1%	2%	33%	0,53
Without Javnost	11%	23%	6%	4%	1%	3%	52%	0,58

2. táblázat

Kelet-európai országokban kiadott Scopus-indexált folyóiratok szerkesztőbizottsága

	North America + Oceania	Western EU + UK	Asia	South America	Africa	Middle East	EE	EE ratio
Editorial Board Members (CEE)								
<u>Javnost (UK)</u>	6	22	4	0	1	1	5	0,19
<u>Inf in Ed (LITHUAN)</u>	3	15	3	1	0	3	6	0,19
<u>Psy of Lang & Com (POL)</u>	5	10	0	2	0	1	21	0,54
<u>Medijska Istrazi (CRO)</u>	0	0	0	0	0	0	9	1
<u>Medijske Stud (CRO)</u>	3	8	0	0	0	0	15	0,55
<u>Inf Társ (HUN)</u>	0	0	0	0	0	0	12	1
<u>KOME (HUN)</u>	5	3	1	1	0	0	7	0,41
<u>CEJC (POL)</u>	8	20	0	0	0	0	42	0,6
Total	12	32	3	2	1	2	48	0,56
Without Javnost	12	27	3	3	0	3	52	0,63

Nem csak arról van szó tehát, hogy mi nem jelenünk meg nyugati lapokban: nyugati szerzők, sőt, gyakran még a szomszédos országok szerzői sem jelennek meg nálunk. A vezető nyugati kommunikációkutató folyóiratokban a kelet-európai tartalom szinte a nullával egyenlő. Az ICA és az NCA által kiadott vezető folyóiratok 94%-a amerikai és nyugat-európai professzorok cikkeivel van tele, a kelet-európai tartalom mindenhol 1% alatt van, sőt, a 9 vizsgált folyóirat közül négyben még soha egyetlen kelet-európai szerző sem publikált. Hadd álljon itt egy illusztratív példa számokkal! Az *International Communication Association* három vezető lapja, a *Human Communication Research*, *A Communication Theory* és a *Communication*,

Culture and Critics együttvéve 1681 cikket jelentetett meg az elmúlt évtizedekben. Ebből a több mint másfélezer cikkből összesen egy, azaz egy darab jelent meg a keleti-európai térségből. Ami azt illeti, ez a bizonyos cikk is két amerikai és egy cseh szerző közös munkája; a cikk, természetesen, a cseh szerzőt tünteti fel harmadik szerzőként, amerikai kollegái után.

A nemzetközi publikációs output torzításainak lehetséges magyarázatai

A fenti történelmi, nyelvi, kulturális és intézményes akadályok és hátráltató tényezők mellett érdemes néhány további megfigyelésről is beszámolni.

A „Publish or perish” paradigma értelmében már nem csak a nemzetközi mezőnyben, de a hazai pályán is egyre erőteljesebb publikációs profilra van szükség annak érdekében, hogy egy tudományos kutató felfelé lépdeljen a ranglétrán. (Zdenek 2017) Ennek megfelelően a magas presztízsű folyóiratok szinte felbecsülhetetlen hatalom birtokába kerültek, főszerkesztőik pedig valódi kapuörként funkcionálnak. Zdenek az akadémiai publikációk rendszerében a szerkesztőket a legmagasabb stratégiai pontra helyezi, utánuk következnek a lektorok, és a piramis alján a szegény szerzők vannak. Való igaz, a szerkesztő kezében óriási hatalom összpontosul, hiszen a lektorok véleményeit – melyet sok esetben szerkesztve közöl a szerzőkkel – saját interpretációja alapján értelmezheti elutasításként vagy támogatásként. Ugyanakkor a szerkesztők sem függetlenek az akadémiai környezettől: számukra ugyanis az a legfontosabb, hogy az újságot értékelő rendszerek számításainak eredményeképp megjelenő értékek – például a SCImago SJR számai vagy a WoS impakt faktorai – lehetőleg évről évre magasabbak legyenek (Ashtaneh–Masoumi 2017). Ez azonban számos torzító mechanizmus működésének ágyaz meg. A tudományos élet hemzseg az akolmeleget nyújtó „láthatatlan kollégiumoktól” (Price 1965), az olyan nem-akadémiai faktoroktól, mint a gazdaság, politika, geográfiai helyzet (Shenhav 1986) valamint a kulturális és episztemikus különbségektől (Tóth 2012). Ezek a különbségek élesen kettéválasztják a világot néhány sikeres, sokat publikáló és sok folyóirattal rendelkező országra, illetve nagyszámú, relatíve sikertelen vagy vesztes, periferikus országra, melyeknek nincsenek sem nagy nemzetközi kiadók, sem fontos folyóirataik, tudósai pedig keveset publikálnak a vezető lapokban. A GDP és a tudományometriai mutatók közti erős korrelációt szintén számos kutató megállapította. (Demeter 2018b; Lauf 2005; Vinkler 2008)

Ehhez társul az ismert Máté-effektus országokra vonatkozó megfelelője (Matthew Effect for Countries, MEC), mely szerint a periferikus országokból érkező cikkekre még akkor is jóval kevesebbet hivatkoznak, mint nyugati kollegáik cikkére, ha az ugyanabban a magas presztízsű lapban jelenik meg. (Bonitz–Bruckner–Scharnhorst 1997) A Máté-effektust számos területen mérték: Martin és munkatársai (2015), Arunachalam (2002), Gerke & Evers (2006) illetve Schubert és Sooryamoorthy (2009) kutatásai a leginkább fgyelemre méltóak.

„Számos tudományos lehetőség, például a kollaboráció, amely könnyen megnyílik a centrumban dolgozó kutatók előtt, szinte teljesen el van zárva a periférián dolgozóktól. A legfontosabb tény a kirekesztettségről az, hogy az nem annak az eredménye, hogy valaki rossz szakember, hanem a folyamat iránya épp ellentétes. Sokkal inkább arról van szó, hogy a periférián dolgozó kutató teljesítménye azért rossz ma, mert a múltban is marginális területen mozgott. Vannak más tényezők is, mint például a geográfiai helyzet, amelyek a perifériára löknek, és még ha jó kutató is vagy, ez nem lesz elég ahhoz, hogy a centrumba kerülj. Az úgynevezett ördögi kör itt egészen nyilvánvaló: azért vagy ma a periférián, mert már tegnap is ott voltál (és ezért ki voltál zárva mindenféle értékes lehetőségből), és akkor vagy a centrumban most, ha már tegnap is ott voltál. A tudományos kirekesztettség olyan, mint a kétélű kard, egyfajta dupla Máté-hatás, amely mindkét irányban dolgozik.” (Schubert–Sooryamoorthy 2009: 183)

Hasonló eredményre jutott Wang & Wang egy újabb kutatásban (2017). A helyzet jelenleg úgy áll, hogy egy, a periférián mozgó kutató számára a centrumba kerülés egyetlen módja az, ha emigrál, vagy sikeresen kooperál egy centrumban dolgozó társzerzővel (Teodorescu 2011; Schmoch 2008; Fernandez–Farrandiz–Leon 2016). Ahogy azonban ezt Arunachalam (2002) vagy Schubert & Sooryamoorthy (2009) kutatási eredményei mutatják, ez távol van attól, hogy könnyen megvalósítható legyen.

A Máté-hatás elmélete mellett egy másik elméleti keret is segítségünkre lehet, amennyiben a világrégiók kiegyensúlyozatlan helyzetét kívánjuk jobban megérteni. Számos elméleti perspektíva gyűjtőneve az úgynevezett függőségelméletek (dependency theories), melyeket a modernitáselméletek ellenpólusaként fogalmaztak meg még a huszadik század első felében. A függőségelméletek első változatai erős marxista hatás alatt álltak (Prebisch 1959). Legfontosabb állításaik szerint 1.) a centrum vagyona legalább részben a perifériák kizsákmányolásán alapul 2.) a centrum-periféria alárendeltségi viszonya tartós és időben állandó 3.) a függő területek egyetlen esélye az, ha leválnak a függőséget okozó centrumról és maguk is centrummá válnak (Love 1980). Noha a függőségelméleteket leggyakrabban a közgazdaságtan illetve a politikatudomány használta, alkalmasak lehetnek a tudományos torzítások egyfajta interpretációjára is. A modernizáció klasszikus indikátorai (urbanizáció, gyermekhalandóság, életminőség, írástudás) mellett ugyanis a nemzetközi tudományos jelenlét is említhető (Ataie-Ashtiani 2017). Ezért aztán néhány szerző megpróbálta a politikai és gazdasági függőség elméleteit alkalmazni a globális észak dominanciájának tudománybéli interpretációjához. Olutayo & Omobowale (2007) megjegyzi, hogy manapság Afrikában a különféle ösztöndíjakat és kutatási támogatásokat bizonyos, a globális észak által meghatározott és szponzorált témákban lehet csak megszerezni. Ezért a helyi értelmiségnek alkalmazkodnia kell a kívülről bevitt normákhoz és ideálokhoz. Emellett természetesen az agyelszívásnak, mint kizsákmányolásnak az analógiája is egészen kézenfekvő (ld. fent Love első pontját).

Hol vannak a magyar kommunikációkutatók?

Ami mármost a magyar helyzetet illeti: rajtunk is erősen látszik a kelet-európai minták torzító hatása. A régió többi országához hasonlóan kelet-európában is több évtizedes késéssel indult el a diszciplína fejlődése, legalábbis akadémiai értelemben. A magyar kontribúció ennek megfelelően rendkívül csekély, ehhez – az adatok részletesebb bemutatása előtt – mutatok egy rendkívül szemléletes példát. Ha a WoS SSCI indexált top folyóiratokban nézzük az összeített publikációs kimenetet, akkor 1975 és 2016 között a teljes magyar kutatói állomány összesen hatvan cikket tud felmutatni „communication” besorolásban. Egy jó cv-vel rendelkező nyugati professzor a pályája közepén már ennél jóval több hasonló besorolású cikket tud felmutatni – egymaga. Amennyiben a magyar egyetemeken folyó kommunikációkutatói munkát legalább a nemzetközi középmezőnyhöz szeretnénk közelíteni, ezen a megalázó helyzeten sürgősen változtatni kell.

Ha az adatokat részletesebben elemezzük, azt látjuk, hogy valójában ez a hatvan cikk sem „tisztá”. Először is, a Web of Science az ötvenedik szerzőt is mutatja, így a 60 találatba számos olyan magyar szerző is bekerült, aki egy adott cikk tizedik, tizenharmadik szerzője. A számos, többszerzős cikk közül egyetlen esetben sem magyar az első szerző. Ez megerősíti azt a nemzetközi irodalomban széles körben tárgyalt tézist, mi szerint a periféria országaiban dolgozó szerzők egyik esélye a nyugati szerzőkkel való kooperáció tudatos keresése és ezzel a sokszor kiegyensúlyozatlan helyzetekbe való belenyugvás.

Egy másik tipikus minta a „sokadik affiliáció”, vagyis amikor egy alapvetően már nyugaton dolgozó kutató harmadik-negyedik affiliációjának megtart egy magyar intézetet is. Ez a kommunikációkutatásban nem általános, nem véletlen, hogy a mintánkban szereplő esetek orvosi kommunikáció (health communication) témájában utaznak, és az Egyesült Államokban

vagy Angliában dolgozó kutatók harmadik-negyedik affiliációja valamelyik magyar orvosi kutatóintézet. Két olyan eset is bekerült a mintába, ahol a szerző olyan kanadai professzor, akinek a negyedik affiliációja a kanadai magyar nagykövetség, ezért a WoS valamely rejtélyes okból a magyar kontribúciót is számolja.

Egy harmadik igen elterjedt dolog az, amikor – tipikusan a CEU-n vagy kutatóintézetben – egy nyugati szerző vendégprofesszorként (guest professor) innen nevez egy cikket, ezért ez jelenik meg affiliációként. Így számít magyar szerzőnek – legalábbis egy 1998-as találat alapján – a sokunk által kedvelt, bár eleddig amerikai, vagy maximum amerikai-országnak tartott Lev Manovich is.

Vannak emellett egyszerűen hibás besorolások is, ezért a WoS-ből származó adatokat mindig manuálisan is ellenőrizni kell. A hatvan találat közül három esetben találtunk ilyen hibás besorolást, amikor sem a szerző, sem az affiliáció nem köthető az országhoz.

Egy további torzító tényező az, hogy a WoS – helyesen – engedi a többszörös kategorizálást, ezért alapvetően nem klasszikus kommunikációkutatási cikkek is bekerülnek a második kulcsszókatégória okán. Így került a hatvan cikk közé 10 olyan, ahol tulajdonképp etológiáról van szó. Ezek valamennyien az *Interaction Studies*-ban jelentek meg, szerzői a Miklósi Ádám féle ELTE etológia kutatócsoport munkatársai. Ez azért kerül külön említésre, mert számos kommunikációs vetületet nem érdemes ugyanabban a mintában kutatni, mint a klasszikus ágazatokat. A klasszikus kommunikációkutatási ágazatok (human communication, mass communication, journalism studies és cinema studies) nagymértékben különböznek olyan, újabban ide (is) sorolt területektől, mint a technical communications, information technology, etology, cognitive science stb. Míg előbbieket valamennyien társadalom és/vagy humán tudományok, utóbbiak a természettudományokkal rokonok. Ez utóbbiakra nem jellemzőek azok a fókuszbeli, kulturális, társadalmi, sőt, politikai torzító mechanizmusok, amelyek a puha tudományokat érik, ezért publikációs mintázatuk sem tárgyalható azokkal azonos keretben. A digitális jelátvitel fizikai tényezői, csak úgy, mint a kutyák tanulási képességei ugyanazok Amerikában, mint Horvátországban, ez azonban nem mondható el sem a sajtóról, sem az emberi kapcsolatokról, sem bármely kulturálisan implementált humán vagy társadalmi kommunikációs képletről.

Végezetül meg kell emlékeznünk a különszámokról is, melyeknél a szerzők vagy tematikusan, vagy meghívásos alapon, vagy magyar vendégszerkesztő ajánlásával kerültek be az adott folyóiratba.

Ha mindezeket a fenti tényezőket kiszűrjük, akkor azt kapjuk eredményül, hogy a teljes magyar kontribúció 1975-től napjainkig összesen mintegy 20 cikket ölel fel amennyiben a legerősebb (SSCI communication) mezőny lapjait nézzük. Ebből összesen 6 darab található az első kvartilisban (a 20 legerősebb lapban), ráadásul 3 az ICA flagship folyóiratában, a *Journal of Communication*-ben jelent meg. Furcsa ugyanakkor, hogy a híresen szelektív JoC 1980 és 1984 között három magyar cikket is megjelentetett, se előtte, se utána soha többet. Emellett valamennyi cikk a Tömegkommunikációs Kutatóközpontból érkezett. Ezért felvettem a kapcsolatot Szekfü András professzorral, aki akkoriban az intézet munkatársa volt, és maga is azon kevesek közé tartozik, akik rendelkeznek SSCI cikkel (az *European Journal of Communication*-ben). Elmondása szerint Szecskő a nyolcvanas években Ford ösztöndíjjal az USA-ban dolgozott, közvetlen kapcsolatban volt George Gerbnerrel, aki akkoriban a *Journal of Communication* főszerkesztője volt. Nem véletlen tehát, hogy a magyar szerzők akkor – és csak akkor – bekerültek a nagy presztízsű folyóirat látókörébe, ahogyan Szecskő távozásával ki is kerültek onnan. A Ford alapítvány támogatásának rendkívül fontos szerepe a társadalomtudományok, ezen belül a kommunikációtudomány nemzetköziesítésében nem hagyható figyelmen kívül, ahogy az a tény sem – s ezt látjuk a tudományometriai szaggatottságban is –, hogy mindez elsősorban a hidegháború időszakára vonatkozott. (Heilbron et al. 2018)

George Gerbner szerepe a magyar kommunikációkutatás szempontjából alig túlbecsülhető. A *Journal of Communication* nem csak egyszerűen az ICA vezető folyóirata, de a teljes arts, literature & humanities szuperosztályt is vezeti a kumulált h-index tekintetében hosszú évek óta. Ebben a mezőnyben tehát nem csak a kommunikáció és médiakutatás, de a teljes humán tudományok – ide értve a történelemtudomány, sőt a filozófia lapjait is – vezető publikációs platformja. Gyakorlatilag teljhatalmú főszerkesztőit az ICA 3-5 évre választja, de a folyóirat történet során átlagosan 1-2 évig szóltak a főszerkesztői megbízatások, vélhetően épp azért, mert a főszerkesztő kezében beláthatatlan hatalom összpontosul. Az egyetlen kivétel George Gerbner, aki 1974 és 1991 között közel húsz évig vezette a folyóiratot.

Nekirugaszkodás a versenynek vagy alternatív gyakorlatok?

A nemzetközi irodalomban széles körű diszkusszió zajlik arról, hogy mennyire helyes a természettudományok analógiájára való mérés a társadalomtudományokban. Éppen a *National Communication Association* (2015) egy kortárs jelentése is figyelemreméltó érveket sorakoztat fel szűkebb szakterületünk vonatkozásában. Akárhogy is, a nemzetközi versenyben valahogyan mérni szokás az egyetemek teljesítőképességét, ezt pedig leginkább a vezető folyóiratokban publikált cikkek alapján teszik. Nemzetközi terepen, ami alatt itt a közepes, vagy annál jobb nyugati egyetemeket értjük, épp ezért megkövetelt, hogy már a PhD hallgatók is jegyzett, erős lapokban közöljenek, a selection committee-k pedig, akik az egyes (néha több százszoros túljelentkezéssel beadott) felvételi pályázatokat bírálják, gyakorlatilag mást se nézhetnek az első körökben, mint azt, hogy a jelölteknek hány darab top folyóiratos publikációjuk van. Az USA-ban, mint erről már korábban volt szó, az erősebb egyetemeken általában emellett az is megkövetelt, hogy az ICA vagy az NCA kiemelt folyóirataiból is legyen 1-2 cikk a kutatók pályájának viszonylag korai szakaszában. Ez a gyakorlat gyakorlatilag az összes magas presztízsű egyetemen meglehetősen általános. Indoklása és az esetleges korrekciókkal kapcsolatos kifinomult argumentáció megtalálható többek között Jonathan Cole (2009; 2016) műveiben.

A „Publish or perish” gyakorlatot azonban – a térségi, illetve ezen belül a hazai méréseink szerint – a kollegák nem egységesen a nemzetközi sztenderdek szerint értelmezik. Noha a legtöbb egyetem elvár valamiféle publikációs kimenetet, és erről minden félévben számot is kell adni, nincsenek világos kritériumok arra vonatkozóan, hogy mit kell értenünk ez alatt. Mindez annak ellenére van így, hogy a szerzők tudományos értékelésére számos formális kritérium létezik már, melyeket széles körben használnak a kutatóit teljesítmény objektívizált mérésére (Demeter 2017b; Sooroshian 2017). Ezek az algoritmusok, ha természetesen számos, bennük szereplő változó, mint például az SJR vagy ennek alternatívájaként az IF értékek szerepeltetése vita tárgyát képezheti, mégis számtalan előnyt jelent alkalmazásuk. Először is nem engedik, hogy a szerzők mindenféle ellenőrizetlen minőségű publikációt tudományos teljesítményként tüntessenek fel, másodsor rendkívül széles kvantumból merítik az adatokat (az SJR értékek jelen pillanatban 293 változó, az IF 79 változó szerepeltetését engedik meg a megfelelő képletekben a kommunikáció kategóriájában). E módon elég pontosan mérhető, hogy egy adott szerző milyen jelentőségű folyóiratban hány tanulmányt szerepeltetett egy adott évben, ráadásul az általam javasolt képlet (Demeter 2017b) ordinális skála szerint működik, így finom árnyalatokkal is számol, nem csak kvartilisekre. Végül, természetesen, a számítás kivonja a képletből az önhivatkozásokat. Ez nem jelenti azt, hogy ezek nem hasznosak: önhivatkozásoknak minden olyan esetben szerepelniük kell, amikor egy szerző valamely más, korábbi munkájával egészíti ki a mondandóját, illetve arra referál. Ezt azonban nem szabad összetéveszteni azzal, amikor külső, független forrásból származik a hivatkozás, hiszen csak ez utóbbi minősül az adott írás korroborálásának.

Ezzel szemben a hazai MTMT, amely csak nagyon kis részben működik együtt a Web of Science-el, gyakorlatilag egy saját értékelő rendszert alakított ki. Ebben szinte bármi megjelenhet, mint publikáció, nincs megszorítás arra vonatkozóan, hogy milyen minőségellenőrzésen kell átmennie egy cikknek annak érdekében, hogy az bármilyen szinten is tudományos kontribúciónak legyen tekinthető. S noha lehetne arról filozófiai vitát nyitni, hogy mi számít tudományos eredménynek, egyelőre számunkra elég itt arra utalni, hogy az egyetemeket minősítő listák illetve az európai vagy szélesebb nemzetközi kutatási pályázatok esetében is az indexált, listázott, magas presztízsű, kettősvak lektorálást alkalmazó nemzetközi folyóirat-cikket értik tudományos output alatt, s még véletlenül sem bármilyen teleírt lapot. Az egyetemi research output illetve a különféle minősítő listákon való jó helyezés pedig nem csak presztízs, de hosszútávon létkérdés is, hiszen a jövőben kizárólag nemzetközi oktatással maradhatnak életképesek a kisebb régiók egyetemei, a nemzetközi diákok pedig leginkább az egyetemi rangsorokból tájékozódnak.

A magyar gyakorlat a kommunikáció és médiakutatásban adatolhatóan nem ezt a trendet képviseli. Az egyetemek nem várják el – az outputot tekintve azt mondhatjuk: nem is várhatják el – a nemzetközi szintéren való valós megmértetést. Mint láttuk, az SSCI listákon a magyar kontribúció kommunikáció és médiatudományban praktikusán láthatatlan, és nem vagyunk sokkal beljebb akkor sem, ha Scopus-listás folyóiratokban vadászunk, hiszen a „nemzetközi” kontribúció oroszánrészét a kelet-európai kollegák – hozzánk, magyarokhoz hasonlóan – igyekeznek helyi szinten letudni. Ez azt jelenti, hogy a fentebb elemzett kelet-európai folyóiratokban a kelet-európai kontribúció hatványozottan nagyobb, mint az ott megjelenő nemzetközi output, ugyanakkor a nyugati folyóiratokban szinte láthatatlanok vagyunk ugyanúgy, ahogy a nemzetközi (nem-kelet-európai) szerzők sem tobzódnak a regionális lapjainkban. Ez alól elsősorban az azóta angol tulajdonba került *Javnost*, illetve a *KOME: An Internaitonal Journal of Pure Communication Inquiry* a kivétel, ahol is – a többi lappal összehasonlítva – nem jellemző erős kelet-európai felülreprezentáció. Természetesen a kelet-európai kollegák itt is jobb arányban szerepelnek, mint a – többségében amerikai vagy angol kiadású – nemzetközi lapokban (ahol arányuk az 1 ezrelék környékén van). Ez a jelenleg még a kizárólag angol nyelvű, hangsúlyozottan nemzetközi, indexált kettősvak kelet-európai folyóiratok többségét is abba a helyzetbe látszik hozni, hogy a valódi nemzetköziség helyett egyfajta regionális burkot hozzanak létre, ami ellen nézetem szerint küzdeni kell, mert a periféria helyzetet kétszeresen is megerősíti, fenntartja.

Mindazonáltal a fentebb említett, a kelet-európai kiadású indexált folyóiratokban történő kontribúció még mindig a legjobb eset; ez nem csúfolja meg a nemzetközi értelemben vett publish or perish alapelvét, csak – egy picit – megkönnyíti a kivitelezését. Vannak azonban ennél sokkal jellemzőbb kutatási outputok, melyeket joggal nevezhetünk pseudo-nemzetközi tevékenységnek. Erre tapasztalatom szerint a régió országai valamiféle, eleddig nem elemzett, tapasztalatlanságból vagy szándékos félrenézésből számított vaksággal tekintenek, ez pedig nagymértékben megnehezíti egy egészséges, integrálódó, a nemzetközi mezőnyhöz érdemben hozzájáruló, felfejlődő tudományosság megteremtődését. Arról van szó ugyanis, hogy számtalan esély mutatkozik arra, hogy az ember könnyen-gyorsan nemzetközinek látszó tárgyakban cikknek látszó irományt jelentessen meg, és azt, mint nemzetközi publikációt ismertesse el a szükséges helyeken. Ennek vannak kifejezetten etikátlan módjai, mint a ragadozó folyóiratokban pénzért vett publikációk megjelentetése, és vannak pusztán megkérdőjelezhető értelmű, de mindenképp értéktelen implementációi. Mivel a ragadozó folyóiratokban történő publikációvásárlást már több hazai PhD program is kifejezetten bünteti, a nemzetközi pályázati és tenure bizottságokban pedig még kizárás is járhat érte, ez a gyakorlat mintha kezdeni kimenni a gyakorlatból, ezért a továbbiakban csak az utóbbi, ti. az értelmetlen publikáció gyakorlatait veszem sorra. Természetesen ezeknek bizonyos szempontból van értelme: a kutató és/vagy a kutatóhely letudhatja a „nemzetközi” publikáció követel-

ményét. Ezen felül azonban a dolog semmiféle nyomot nem hagy a tudományosság térképén. Az alábbi példák nem egy-egy konkrét folyóiratra vagy kutatói portfolióra vonatkoznak, hiszen célunk itt nem az elszámoltatás, hanem általános típusokat szeretnénk megmutatni és amellet fogunk érvelni, hogy ezek működése, ha rövidtávon használ is az érintett ágenseknek, hosszú távon nagyon káros a diszciplínára.

Az első ezek közül eléggé elterjedt, és abból áll, hogy egy egyetem, vagy kutatóintézet alapít egy saját lapot, mely látszólag nemzetközi, angolul jelenik meg, olykor szereznek külföldi szerkesztőbizottsági tagokat is. Ha azonban tüzetesebben megnézzük őket, azt látjuk, hogy nem ritka esetben egyetlen kutatóintézet adja a szerkesztő bizottság zömét, és a szerzők nagy része is a kutatóintézetből, tanszékről kerül ki. Voltaképpen magyar munkatársak írnak saját magyar kollegáiknak – angolul. Mivel ezek a folyóiratok így természetesen nem kerülhetnek be a nagy nemzetközi adatbázisokba, nemzetközi kollegák még véletlenül sem fogják elolvasni ezeket a cikkeket, minőségüktől függetlenül. Emellett azonban sajnos arra is lehet gyanakodni, hogy itt a minőség is problémás, hiszen jó minőségű cikket ésszerű lenne már felfuttatott, nagy olvasóközönséggel rendelkező, nemzetközileg számon tartott folyóiratnak elküldeni. Ezért azt tudjuk előfeltételezni, a józan észnek megfelelően, hogy ide elsősorban olyan cikkeket próbálnak meg elhelyezni és nemzetközinek beállítani, amelyek nem mennének át az indexált és minősített nemzetközi folyóiratok egyébként általában igen szigorú, nem egyszer 3-4 körös lektorálási rendszerén.

A másik tipikus lehetőség a nemzetközinek látszó konferenciák szervezése. Amellett ugyanis, hogy Magyarországon már szerencsére számos valóban nemzetközi, vállalható minőségű konferencia kerül megrendezésre (ide sorolom, mint legutóbbi pozitív példa, a Szegedi Egyetem által szervezett CEECOM2018-at, illetve kétségtelenül ilyenek a Nyíri Kristóf által rendszeresen szervezett Visual Learning Lab konferenciák), az esetek egy másik részében a konferenciákon vicces dolgok történnek. Magyar szerzők adnak elő angolul szintén magyaroknak, majd ebből születik egy angol nyelvű konferenciakötet, ami később, mint nemzetközi kontribúció kerül elszámolásra. Miért, kérdem én, ha nem azért, hogy – könyvelési értelemben – a nemzetköziség látszata teremtődjön meg? Ezeket a konferenciaköteteket vélhetően szintén nem fogja olvasni egyetlen nemzetközi szerző sem. A valódi nemzetközi konferenciának ugyanis épp az az egyik ismertetőjegye, hogy a legjobb előadásokon alapuló cikkeket valamely magas presztízsű, minősített folyóirat különszámaként (special issue) jelenteti meg, ezzel a nemzetközi diskurzus részévé teszi. Ezt a konferenciák felhívásában a nemzetközi terepen általában már előre ismertetik, hiszen – sok más vonzó lehetőség mellett – a konferencia résztvevőinek ez egy jó alkalom a publikáció elhelyezésére. Nálunk kommunikációtudományban ugyanis a magas presztízsű folyóiratok elfogadása 3 és 10 százalék között mozog, ami azt jelenti, hogy a beküldött cikkek 90-97 százalékát elutasítják. Ebben azonban még nincs benne a globális dél országait (avagy a Máté-országokat) érő torzító hatás, vagyis ez az arányszám csak akkor lenne igaz, ha amerikai professzorok cikkeit ugyanolyan arányban utasítanák el, mint magyar, nigériai vagy nepáli professzorok cikkeit. Ez azonban minden adat szerint közel sincs így, szóval a nagy folyóiratokba való bejutás esélye a globális dél versenyzői számára jóval a 3% alatt (saját számításom szerint 1 ezrelék környékén) van. Mivel azonban a special issue szerzői között sokkal kisebb a verseny, mint a rendes számoknál, így a jó konferenciák alapján összerakott különszámok számos szerzőt vonzanak.

Végül a harmadik típus inkább monográfiákra vonatkozik, ahol a kelet-európai szerzők még mindig szívesen büszkélkednek (némi eufemizmussal mondva) nem jegyzett kiadók által kibocsátott angol nyelvű könyvekkel. Mint ismeretes, erre egész iparág épült, gyakorlatilag minden védés közelébe került PhD hallgató kap olyan felhívásokat, hogy ez meg az a kiadó olvasta a munkáját és nagyon szívesen kiadná, pusztán egy „jelképes” összeget kell fizetni érte. Ha pedig jó nevű folyóiratban jelenik meg cikke egy kutatónak, akkor ilyen és ehhez hasonló levelek tucatjai árasztják el a postafiókját (legtöbbször nagy leárazásokkal,

természetesen). Nos, az így megjelenő publikáció a legtöbb esetben szintén nagyon rossz fényt vet a szerzőre, hiszen vagy azt a látszatot kelti, hogy nem tudja, hol kell publikálni, vagy azt a még rosszabb látszatot, hogy meg akar vezetni valakit. Ezeket a szövegeket ugyanis mindenféle kontroll nélkül jelentetik meg, tudományos értékük objektíve nulla. A nagy nemzetközi tudományos kiadók soha nem kérnek névtelen magyar szerzőktől könyveket, hanem, épp ellenkezőleg, náluk kell kampányolni érte. Egy-egy monográfia végső tető alá hozása – az első teljes verzió leadását követően – gond nélkül elhúzódhat 5-6 éven keresztül is, de cserébe szigorú szakmai és nyelvi kontroll alatt jelenik meg. Épp ezért a nemzetközi minősítő rendszerek nagyon megnézik, hogy egy adott monográfia hol jelent meg, és levonják a megfelelő konzekvenciákat – sajnos Kelet-Európában ez a tendencia még nem épp megfigyelhető. Ez a tény azért is sajnálatos, mert a könyvben már megjelent tartalmat természetesen még hivatkozva sem lehet utóbb jó helyen utóközölni – így a pseudo-monográfiába szerkesztett tartalom minőségétől függetlenül elenyésczik.

Összefoglalás

Térségünk, és ezen belül Magyarország periférikus jellege egyfajta kettős nyomást fejt ki az itt dolgozó kutatókra. Ez a nyomás a társadalom és humán tudományokat, ezen belül az ideológiailag különösen érzékeny kommunikáció és médiatudományt fokozottan érinti.

Egyfelől a nemzetközi intézmények bonyolult rendszere, mely magában foglalja a szerzőket, kutatóintézeteket, kiadókat, szerkesztőket, lektorokat, olyan jellemvonásokkal rendelkezik, amely a perifériális régiók felé számos torzító mechanizmust fogantatosít. A folyóiratoknak – az anticipált minőség, téma, módszertan, episztémé és citációs progresszió szempontjaiból – egyszerűen nem érdekük perifériális szerzőket közölni. Az innen a centrum felé törekvő szerzőket ráadásul valós nyelvi, képzettségi, módszertani és akadémiai kultúrabeli gátak és falak tömege hátráltatja. Ezeket az egyenlőtlenségeket a folyóiratok főszerkesztői és lektorai (a kettősvak természet miatt definíció szerint sem) semmilyen értelemben nem veszik figyelembe. Miközben számos folyóiratnál előnyt élvez például a női szerző vagy társzerző, máshol etnikai szempontokat vesznek figyelembe, a periférikus helyzet semmiféle kompenzációra nem jogosít fel. Jelen pillanatban a helyzet tehát úgy néz ki, hogy nemzetköziség ide vagy oda: a periféria országai minden létező hátrányt elszenvedni kénytelenek, és cserébe semmiféle kedvezményt, különös bánásmódot nem kapnak. Hiába szól tanulmányok sora arról, hogy a periférikus országokban sokszor megoldhatatlan nehézséget jelent az anyanyelvi szintű angol nyelvhasználat, hogy a kutatók nem férnek hozzá azokhoz a rendkívül drága folyóirat előfizetésekhez, adatbázisokhoz és szoftverekhez, mint nyugati kollegáik. A perifériák felől érkező cikkektől ugyanazokat a tulajdonságokat várják el, mint a nyugatról küldött versenytársaiktól: tökéletesre csiszolt amerikai akadémiai angolt, a legmodernebb módszereket, a legfrissebb adatokat, no és persze a legfrissebb releváns szakirodalom beható ismeretét. Ezeknek a nyugati egyetemeken magától értetődően rendelkezésre álló dolgoknak a megszerzése azonban a perifériális kutató számára rendkívüli többletterheket jelentenek, adott esetben pedig teljesen megoldhatatlanok.

Másrésről azonban nem elégséges rámutatni arra a tényre, hogy a helyzetünk hatványozottan nehezebb, mint a nyugati kollegáknak, amennyiben kutatási outputjainkat az ő szintjük közelébe szeretnénk feltornászni. Ez kétségtelen, ugyanakkor azt is észre kell vennünk, hogy mi magunk is többszörösen gátjai vagyunk egy progresszív változásnak. Először is egyetemi rendszerünk kimondva – kimondatlanul támogatja a gagyizást azáltal, hogy differenciálatlanul publikációként ismer el mindent, ami egyáltalán megjelenik. A publish or perish jelszava nem azt jelenti, hogy írj és jelentess meg bármit bárhol; a minőségi kritériumoknak sokkal fontosabbnak kellene lenniük, mint a mennyiségiéeknek. Teljességgel értelmetlen évente sok-sok lektorátlan publicisztikát megjelölni tudományos tevékenységként.

Nyugati mintára világos különbséget kellene tenni tudományos kutatás, szakmai szocializáció és közírói tevékenység között. Üdvös volna, ha nálunk is meghonosodna az, hogy tudományos kutatás outputjának kizárólag nemzetközi, lektorált, minősített folyóiratban megjelent cikkeket jegyeznénk, szakmai szocializáció outputjának tekintenénk a mindenféle lektorálatlan és/vagy helyben megrendezett konferenciakötetekben megjelenő írásokat, illetve a helyi lapokban megjelent cikkeket, végül a közéleti tevékenységek közé sorolnánk minden egyéb, tudományos szempontból teljes mértékben ellenőrizetlen megjelenést. Természetesen ez egyben azt is jelentené, hogy az elvárható megjelenéseket a realitásokhoz kellene igazítani. A magam részéről azt gondolom, hogy a tudományos kutatótól évi 2 minősített tudományos közlemény elvárható, ezen felül fakultatívan a szakmai szocializáció illetve a közéleti ténykedés is üdvözlendő, de csak mint a tudományos output népszerűsítésének, szélesebb körű megismertetésének eszköze, nem pedig mint a valós tudományos teljesítmény alternatívája.

A fent kettős nyomásnak elkeresztelt jelenség egyik része, a centrum felől érkező, nem változtatható meg a perifériáról, és magától sem fog elmúlni. Ezzel tehát azon felül, hogy a pontos leírások, empirikus elemzések és a lehetséges magyarázatok segítségével megérteni és a centrum felé közvetíteni igyekszünk, nincs mit tenni. Nem úgy a másik erő, a belső nyomás tekintetében – itt nagyon is van mit tenni. Ha nagy nekirugaszkodásokkal, maximalizált erőbedobással és megfelelő kutatói körülményekkel nem teszünk azért, hogy a regionális, és ezen belül a hazai kommunikációkutatás a centrum felé közeledjen, akkor a sok látszatmegoldás, akadémiai szemfényvesztés, életút-hazudás és a minőség rovására történő bajtársiasság nem azt fogja eredményezni, hogy a periféria egyfajta új centrumként saját törvényszerűségekké fog rendelkezni, hanem épp ellenkezőleg. Perifériális helyzetünkbe beletokosodunk, hermetikusan elzáródunk a valódi nemzetköziséget jelentő platformoktól és ezzel felsőoktatásunk, diszciplínánk és minden akadémiai alrendszerünk egyaránt a vesztesek táborába sorolja magát.

Jelen cikkhez készült egyik lektori vélemény igen fontos kérdést vetett fel, ti.: azt, hogy vajon a globális dél felől érkező publikációk nemzetközi megjelenését pusztán a globális észak felől érkező pozíció és hegemoniavédelem hátráltatja-e, vagy a globális délen született cikkek esetlegesen gyengébb minősége is. Erre a fontos kérdésre – melyet nagyon sokszor tettek fel nekem nemzetközi lektorai is – a következőt tudom válaszolni. Először is, sajnos, nem rendelkezünk reprezentatív adatokkal a beérkező cikkeket illetően, csak a megjelent cikkekről. Ez kutatási – és átláthatósági, tehát etikai – szempontból rettentő aggályos. Valóban szükséges lenne transzparenssé tenni azt, hogy milyen a beérkezett cikkek nemzeti diverzitása, és akkor ezt össze lehetne vetni a megjelentetett cikkek nemzeti diverzitásával. Ilyen adatokat azonban – sajnálatos módon – nem találunk a szokásos adatbázisokban, bár esetenként editorial letter formájában egyes folyóiratok egyes alkalmakkor szoktak ilyen adatokat közölni. Noha ezekből – teljesen esetleges jellegük okán – semmiféle tudományos értelemben vett következtetés nem vonható le, az azért látszik rajtuk, hogy a globális délről rendszeresen érkeznek cikkek a nagy folyóiratokhoz.

A másik válaszom a sztenderdekkel kapcsolatos, ti. hogy miféle globális sztenderdek szerint lehet értékelni a beérkezett cikkek minőségét. Globális sztenderdek ugyanis – és erre futott ki mind Lauf (2015) mind a saját (Demeter 2018b) kutatásom – nincsenek: a nemzetközinek mondott folyóiratok egésze egyszerűen az amerikai sztenderdeket kéri számon az összes beérkezett kéziratban. Itt természetesen nem arról van szó, hogy nincs néhány nagyon egyszerű globális sztenderd (bár sokan ezeket is vitatják), mint például a plágium vagy egyes általános módszertani kritériumok (reprezentativitás, mintavétel, statisztikai módszerek). Az egyértelműen kétes minőségű cikkeket természetesen ki kell dobni. Hasonlóképp, valamennyi minimális globális dél impakt azért van – tehát a csúcskategória be tudja magát erősokolni a nemzetközi élmezőnybe. A lényegi, a mindent eldöntő dolgok azonban – legalábbis a power relations perspektívájában – a két szint között történnek, a se nem kritikán aluli, se nem zseni-

ális cikkeknel (ahol a zsenialitás jelenthet eredetiséget és óriási munkabefektetést egyaránt, lásd a példámam hamarosan). Arról van szó ugyanis, hogy a közölt cikkek túlnyomó része egyszerűen eléggé jó (a 3-10 százalékos elfogadási ráta azért erre teret enged). A tapasztalatok szerint viszont a globális dél „elég jó” cikkeit nem közlik le, miközben – főként a Máté-effektust megelőlegezve – amerikai professzorok „elég jó” cikkei jó eséllyel megjelennek. Miközben a globális délről érkezőknek hegyeket kell megmozgatniuk, a globális észak már befutott munkása félgőzön is be tud juttatni kutatásokat. Ez a folyamat nagyon hasonló ahhoz, ami az osztályalapú társadalmak edukációs inequality problémája: a nagyon okos szegény gyereket tovább taníttatják, ahogy a nagyon okos gazdag gyereket is. Azonban az elég jó, 4-es 5-ös tanulók közül a szegény gyerekek csak kis részét adják egyetemre, míg a gazdag gyerekek akár hármas átlaggal is, de – szülői segítséggel – egyetemre mennek. Az egyenlőtlenségek mindig itt, az „elég jók” mezőnyében a legvilágosabbak, és itt hatnak leginkább a torzító hatások. A globális dél elég jó kutatói – mint az „elég jó” szegény gyerek – jó eséllyel saját magukat cenzúrázzák, néhány sikertelen próba után feladják a nemzetközi megmérettetések ténylegesen nehéz terepét; ezzel szemben a globális észak kutatóit ilyen visszahúzó erők nem hátráltatják.

Irodalom

- Amadi, Luke (2012) Africa: Beyond the “new” dependency: A political economy. *African Journal of Political Science and International Relations* 6(8), 191–203.
<https://doi.org/10.5897/AJPSIR12.022>
- Arunachalam, Subbiah (2002) *The global research village: A view from the periphery*.
<http://arizona.openrepository.com/arizona/handle/10150/105377>
- Ashtaneh, Behrooz – Masoumi, Sarah (2017) From paper to practice; Indexing systems and ethical standards. *Science and Engineering Ethics*, online first article
<https://doi.org/10.1007/s11948-017-9899-x>
- Ataie-Ashtiani, Behzad (2017a) Chinese and Iranian scientific publications: fast growth and poor ethics. *Science and Engineering Ethics*, 23, 317–319.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1983.tb00007.x>
- Bonitz, Manfred – Bruckner, Eberhard – Scharnhorst, Andrea (1997) Characteristics and Impact of the Matthew Effect for Countries. *Scientometrics*, 40(3), 407–422.
<https://doi.org/10.1007/BF02459289>
- Borgman, Christine L. (1989) Bibliometrics and scholarly communication. *Communication Research*, 16(5), 583–599. <https://doi.org/10.1177/009365089016005002>
- Borgman, Christine L. – Reeves, Byron (1983). A bibliometric evaluation of core journals in communication research. *Human Communication Research*, 10(1), 119–136.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1983.tb00007.x>
- Bruszt László – Greskovits Béla (2009) Transnationalization, Social Integration, and Capitalist Diversity in the East and the South. *Studies in Comparative International Development*, 44, 411–434. <https://doi.org/10.1007/s12116-009-9045-0>
- Bruszt László – Langbein, Julia (2017) Varieties of Dis-Embedded Liberalism. EU Integration Strategies in the Eastern Peripheries of Europe. *Journal of European Public Policy* 27(2), 297–315.

- Bunz, Ulla (2005) Publish or perish: A limited author analysis of ICA and NCA journals. *Journal of Communication*, 55(4), 703–720.
<https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2005.tb03018.x>
- Cardoso, Fernando Henrique – Faletto, Enzo (1979) *Dependency and Development in Latin America*. Berkeley, University of California Press.
- Cole, Jonathan R. (2009) *The Great American University*. New York, Public Affairs.
- Cole, Jonathan R. (2016) *Toward a More Perfect University*. New York, Public Affairs.
- Demeter Márton (2017a) The core-periphery problem in communication research: A network analysis of leading publication. *Publishing Research Quarterly*, online first article
<https://doi.org/10.1007/s12109-017-9535-2>
- Demeter Márton (2017b) Author productivity index: Without distortions. *Science and Engineering Ethics*, online first article, <https://doi.org/10.1007/s11948-017-9954-7>
- Demeter Márton (2018a) Nobody Notices It? Qualitative Inequalities of Leading Publication in Communication and Media Research. *International Journal of Communication* 12, 1–28.
- Demeter Márton (2018b) Changing Center and Stagnant Periphery in Communication and Media Studies. *International Journal of Communication* 12, 2893–2921.
- Demeter Márton (2018c) The Global South's Participation in the International Community of Communication Scholars. From and Eastern European Point of View. *Publishing Research Quarterly* 34(2), 238–255. <https://doi.org/10.1007/s12109-018-9585-0>
- Evans, Peter (1985) After Dependency: Recent Studies of Class, State, and Industrialization. *Latin American Research Review*, 20(2) 149–160.
- Featherstone, Kevin – Radaelli, Claudio M. (2003) *The Politics of Europeanization*. Oxford, Oxford University Press.
- Feeley, Thomas H. (2008) A bibliometric analysis of communication journals from 2002 to 2005. *Human Communication Research* 34(3), 505–520.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.2008.00330.x>
- Fernandez, Ana – Ferrándiz, Esther – León, M. Dolores (2016) Proximity dimensions and scientific collaboration among academic institutions in Europe: The closer, the better. *Scientometrics*, 106 (3), 1073–1092. <https://doi.org/10.1007/s11192-015-1819-8>
- Gerke, Solvay – Evers, Hans-Dieter (2006) Globalizing local knowledge: Social science research on Southeast Asia, 1970–2000. *Sojourn: Journal of Social Issues in Southeast Asia*, 21 (1), 1–21. <https://doi.org/10.1355/SJ21-1A>,
<https://doi.org/10.1353/soj.2006.0004>
- Gumpenberger, Christian – Sorz, Johannes – Wieland, Martin – Gorraiz, Juan (2016) Humanities and social sciences in the bibliometric spotlight – Research output analysis at the University of Vienna and considerations for increasing visibility. *Research Evaluation*, 25(3), 271–278. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvw013>
- Hallin, Daniel C. – Mancini, Paolo (2004) *Comparing media systems. Three models of media and politics*. Cambridge, Cambridge University Press.
- Harro-Loit, Halliki (2015) Revisiting National Journalism Cultures in Post-Communist Countries: The Influence of Academic Scholarship. *Media and Communication*, 3(4), 5–14.
<https://doi.org/10.17645/mac.v3i4.387>

- Heilbron, Johan – Sora, Gustavo – Boncourt, Thibaud (2018eds.) *The social and human sciences in global power relations*. London, Palgrave Macmillan.
- Higginbottom, Andy (2013) The Political Economy of Foreign Investment in Latin America: Dependency Revisited. *Latin American Perspectives*, 40(3) 184–206.
<https://doi.org/10.1177/0094582X13479304>
- Houser, Edward T. (1996) The evaluative use of citation analysis for communication journals. *Human Communication Research*, 22(4), 563–574.
<https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1996.tb00379.x>
- Hung, Nguyen Manh (2016) Vietnam: Challenges and Opportunities for Publishers. *Publishing Research Quarterly*, 32, 266–271. <https://doi.org/10.1007/s12109-016-9466-3>
- Jalata, Asafa (2013) Colonial Terrorism, Global Capitalism and African Underdevelopment: 500 Years of Crimes Against African Peoples. *The Journal of Pan African Studies*, 5(9), 1–42.
- Kornai János (1992) *The Socialist system. The political economy of Communism*. Oxford, Oxford University Press.
- Lauf, Edmund (2005) National diversity of major international journals in the field of communication. *Journal of Communication*, 55 (1), 19–151.
<https://doi.org/10.1111/j.1460-2466.2005.tb02663.x>
- Lopez-Cozar, Emilio Delgado – Repiso, Rafael (2013) The impact of scientific journals of communication: comparing Google Scholar Metrics, Web of Science and Scopus. *Comunicar*, 21(41), 45–52.
- Love, Joseph L. (1980) Raul Prebisch and the origins of the doctrine of unequal exchange. *Latin American Research Review*, 15 (3), 45–72.
- Martin-Martin, Alberto – Orduna-Malea, Enrique – Ayllon, Juan M. – Lopez-Cozar, Emilio Delgado (2015) The counting house: measuring those who count. Presence of Bibliometrics, Scientometrics, Informetrics, Webometrics and Altmetrics in the Google Scholar Citations, ResearcherID, ResearchGate, Mendeley & Twitter. *EC3 Working Papers*, 21, 1–60.
- Moody, James (2004) The Structure of a Social Science Collaboration Network: Disciplinary Cohesion from 1963 to 1999. *American Sociological Review*, 69(2), 213–238.
<https://doi.org/10.1177/000312240406900204>
- Myrdal, Gunnar (1974). *Against the Stream. Critical Essays on Economics*. London, Palgrave Macmillan.
- National Communication Association (2015) Impact Factors, Journal Quality, and Communication Journals.
https://www.natcom.org/sites/default/files/pages/Research_and_Publishing_Center_NC_A_Impact_Factor_Report_Revised_Final_2015.pdf
- Olutayo, Akinpelu O. – Omobowale, Ayokunle O. (2007) Capitalism, Globalization and the Underdevelopment Process in Africa: History in Perpetuity. *Africa Development*, 32(2), 97–112.
- Onyancha, Omwoyo Bosire (2016) Open Research Data in Sub-Saharan Africa: A Bibliometric Study Using the Data Citation Index. *Publishing Research Quarterly*, 32, 227–246.
<https://doi.org/10.1007/s12109-016-9463-6>

- Onyancha, Omwoyo Bosire (2017) Altmetrics of South African Journals: Implications for Scholarly Impact of South African Research. *Publishing Research Quarterly*, 33, 71–91. <https://doi.org/10.1007/s12109-016-9485-0>
- Perez, Louis A. (1990) Dependency. *The Journal of American History*, 77(1), 133–142. <https://doi.org/10.2307/2078645>
- Peruško, Zrinjka (2015) *Past and present of communication and media studies in CEE*. Presented at CEECOM 2015, the annual meeting of the ECREA-CEE Network, Zagreb, Croatia.
- Pooley, Jefferson D. – Park, David W. (2013) Communication research. In Simonson et al: *The handbook of communication history*. New York, Routledge.
- Prebisch, Raúl (1959) Commercial policy in the underdeveloped countries. *The American Economic Review*, 49 (2), 251–273.
- Price, Derek J.S. (1965) Networks of scientific papers. *Science*, 49, 510–515. <https://doi.org/10.1126/science.149.3683.510>
- Rice, Ronald E. – Borgman, Christine L. – Reeves, Byron (1988) Citation networks of communication journals, 1977–1985. Cliques and positions, citations made and citations received. *Human Communication Research*, 15(2), 256–283. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1988.tb00184.x>
- Rogers, Everett M. (1999). Anatomy of the two subdisciplines of communication study. *Human Communication Research* 25(4), 618–631. <https://doi.org/10.1111/j.1468-2958.1999.tb00465.x>
- Schmoch, Ulrich – Schubert, Torben (2008) Are International co-publications an indicator for quality of scientific research? *Scientometrics*, 74 (3), 361–377.
- Schramm, Wilbur (1963) *The Science of Human Communication*. New York, Basic Books.
- Schubert, Torben – Sooryamoorthy, Radhamany (2009) Can the centre–periphery model explain patterns of international scientific collaboration among threshold and industrialized countries? The case of South Africa and Germany. *Scientometrics* 83, 181–203. <https://doi.org/10.1007/s11192-009-0074-2>
- Shenhav, Yehouda A. (1986) Dependency and compliance in academic research infrastructures. *Sociological Perspectives*, 28 (1), 29–51. <https://doi.org/10.2307/1388941>
- Simonson, Peter – Peck, Janice – Craig, Robert T. – Jackson, John (2013) *The handbook of communication history*. London, Routledge.
- Sooroshian, Shahryar (2017) Author’s Index. *KOME: An International Journal of Pure Communication Inquiry*, 5(1), 71–72. <https://doi.org/10.17646/KOME.75692.91>
- Stetka, Václav (2015) *Stepping out of the shadow: internationalizing communication research in CEE*. Presented at CEECOM 2015, the annual meeting of the ECREA-CEE Network, Zagreb, Croatia.
- Teodorescu, Daniel – Tudorel, Andrei (2011) The growth of international collaboration in East European scholarly communities: a bibliometric analysis of journal articles published between 1989 and 2009. *Scientometrics* 89, 711–722. <https://doi.org/10.1007/s11192-011-0466-y>
- Tóth János (2012). The dangers of academic bubble economy from a young researcher’s perspective. *Acta Sociologica*, 5(1), 61–67.

- Vinkler, Peter (2008) Correlation between the structure of scientific research, scientometric indicators and GDP in EU and non-EU countries. *Scientometrics*, 74(2), 237–254. <https://doi.org/10.1007/s11192-008-0215-z>
- Wang, Lili – Wang, Xianwen (2017) Who sets up the bridge? Tracking scientific collaborations between China and the European Union. *Research Evaluation*, 26(2), 124–131. <https://doi.org/10.1093/reseval/rvx009>
- Wiedemann, Thomas – Meyen, Michael (2016) Internationalization Through Americanization: The Expansion of the International Communication Association's Leadership to the World. *International Journal of Communication*, 10, 1489–1509.
- Yutisri, Pimolporn (2016) The Publishing Industry in Thailand. *Publishing Research Quarterly*, 32, 261–265. <https://doi.org/10.1007/s12109-016-9471-6>
- Zdeněk, Radek (2017) Editorial Board Self-Publishing Rates in Czech Economic Journals. *Science and Engineering Ethics*, Online first article <https://doi.org/10.1007/s11948-017-9922-2>